

Waaier Taalgericht Vakonderwijs: taal waaiert in alle vakken

1. Een nieuwe generatie in de klas

In onze dagelijkse klaspraktijk merken we dat er een nieuwe lichterling leerlingen voor ons zit: 'Generatie Z'. Deze generatie is geboren tussen 1995 en 2010. Ze verschilt op een aantal punten van de vorige generaties in onze klassen, en vaak bijna wezenlijk van onze eigen generatie. Om onze leerlingen beter te begrijpen, kan je hen typeren aan de hand van een aantal kenmerken.

Het meest opvallende kenmerk is hun beeldcultuur. De meeste leerlingen zijn bijna louter gericht op beelden. Dat maakt dat ze minder woordenschat lijken te hebben en dat ze bijvoorbeeld echt aankijken tegen het lezen en schrijven van langere teksten. Ze communiceren bij voorkeur snel, vluchtig en efficiënt.

Daarnaast zijn onze leerlingen ondernemend. Dat maakt dat hun aandachtsspanne beperkt lijkt en dat ze het moeilijk vinden om eerder passief de lessen te volgen. Ze houden er daarentegen wel van om ongedwongen samen te zijn en om samen te werken. Samen werken aan een concreet project plaatst hen in hun kracht. Functionaliteit lijkt daarbij het criterium bij uitstek om opdrachten te filteren.

Diversiteit is voor generatie Z veelal de norm. Zelden kom je nog een homogene klasgroep tegen waarbij iedereen gericht is op eenzelfde (sub)cultuur. Daarom is het ook moeilijker om als leraar in te schatten wat hen echt boeit en om te vertrekken vanuit hun leefwereld. Het is dan ook noodzakelijk dat de leerlingen zelf context binnenbrengen.

2. Leerlingen talig ondersteunen

Concreet betekent dat dat we als leraar een aantal vaardigheden en achtergrondkennis niet meer kunnen vooronderstellen en dat we leerlingen best bewust ondersteunen bij het aanleren van woordenschat – het formuleren en het lezen van langere teksten. Essentieel is ook dat we hen daarbij activeren.

3. Leerlingen actief met taal aan de slag laten gaan

Leerlingen actief laten deelnemen aan de les dient dus niet enkel om de lessen op te leuken. Leren is immers een interactief proces. De leerling bouwt betekenis op, samen met een andere leerling, met tekst- en beeldmateriaal of met de leraar: hij discussieert, stelt vragen, krijgt spreekkansen, krijgt feedback, wordt aangemoedigd, enz.

We hebben in de praktijk als leraar soms het gevoel dat interactief werken in de les tijdrovend is. Dat gegeven dient gerelativeerd te worden. Doordat de leerling tot dieper leren komt, winnen we soms tijd. De tijd die we schijnbaar winnen door als leraar het voortouw te nemen, verliezen we immers ongemerkt doordat we leerlingen opnieuw iets moeten uitleggen of doordat we extra moeite moeten doen om hen bij de les te betrekken. Een bijkomend voordeel van interactief lesgeven, is dat we als leraar veel vrijer in de klas kunnen bewegen. Daardoor krijgen we letterlijk de ruimte om bijna individueel te beluisteren wie extra ondersteuning en extra uitdaging nodig heeft. Het geeft ons ook de mogelijkheid om de momenten waarop we klassikaal of in een deelgroep iets uitleggen veel gericht te kiezen.

4. Leerlingen helpen bij het verkennen en onthouden van begrippen

Het helpt ons als leraar een heel eind vooruit als we snel te weten komen welke woorden voor welke leerlingen (g)een uitdaging vormen. Meermaals mispakken we ons daaraan en lijkt het alsof de leerlingen een vakterm die ze al lang zouden moeten kennen nog nooit gehoord hebben. Daarnaast blijken ze voor ons alledaagse woorden soms nauwelijks te kennen.

Verder is het belangrijk om te weten dat we per les niet zo heel veel woorden diepgaand kunnen verwerken, laat staan dat we dat zeven uur na elkaar kunnen. Dat we als leraar de belangrijkste woorden selecteren, is dus essentieel.

Woorden die de leerlingen zelf moeten kunnen gebruiken, moeten ze zeker ook in de les actief inoefenen. 'Het ene oor in en het andere oor uit' kan dus verholpen worden door leerlingen tijdens de les de woorden zelf in de mond te laten nemen in de plaats van hen de begrippen alleen uit te leggen.

5. De leerling leren formuleren

We verwachten van onze leerlingen dat ze (mondeling of schriftelijk) feilloos in volzinnen antwoorden op (toets)vragen. We vinden het normaal dat ze daarbij niet alleen de juiste vaktaal gebruiken, maar ook verbanden tussen begrippen haarfijn uitleggen en het geheel in een scherpe structuur gieten. Daarom ontgoochelt het ons als onze

leerlingen tijdens de les of op toetsen en proefwerken maar met één woord antwoorden of slechts in enkele puntjes de zaak afhandelen. Als we bij elke les op voorhand nadenken over hoe we hen ook kunnen ondersteunen bij en laten oefenen met het formuleren, kunnen we een enorme leerwinst boeken. We hoeven daarvoor niet noodzakelijk onze lessen helemaal om te bouwen. Met een aantal kleine didactische ingrepen en aandachtspunten komen we al heel ver.

6. Leerlingen het lezen van vragen en teksten aanleren

Naast zelf formuleren, moeten onze leerlingen ook nog steeds veel informatie verwerken door te lezen. Leerlingen komen op de schoolbanken nog steeds dag in dag uit in aanraking met teksten: het lezen van cursusmateriaal, het volgen van een stappenplan, het lezen van een instructiekaart, het lezen van opdrachten en toetsvragen, het lezen en beoordelen van (informatieve) teksten, enz.

Lezen is echter een zeer complexe vaardigheid. Je moet technisch vlot kunnen lezen, je moet woordenschat kennen, je moet het geheel kunnen koppelen aan wat je al weet en je moet inzicht hebben in de structuur van een tekst. Het lijkt voor leerlingen vaak een niet te klaren klus. Gelukkig kunnen we hen daarin ondersteunen door bewust met het tekstmateriaal om te gaan.

Een aandachtspunt daarbij is dat leerlingen functioneel mogen lezen. De informatie die in de tekst staat, hebben ze nodig om iets anders te doen: ze moeten iets maken, een vooraf gestelde onderzoeksvraag oplossen, genieten, enz. Een belangrijke vraag die we ons voor het lezen van een tekst, samen met de leerlingen, moeten stellen, is waarom we de tekst lezen. Willen we weten waarover de tekst gaat of dient de tekst als achtergrondinformatie bij het onderwerp van de les? Willen we alleen de grote lijnen uit een tekst halen? Willen we alles precies weten? Willen we de tekst kritisch lezen? Willen we de tekst lezen om te studeren? Bij elk van deze doelen kunnen we als leraar de leerlingen gepast op weg helpen.

7. Waaier Taalgericht vakonderwijs

De *Waaier Taalgericht vakonderwijs* geeft leraren zeer toegankelijke en concrete inspiratie om onze generatie Z-leerlingen te ondersteunen bij het verwerven van begrippen, bij het formuleren, bij het lezen en bij het actief aan de slag gaan met taal. Didactische tips zijn in deze waaier aangevuld met concrete lesvoorbeelden uit verschillende vakken en tot fiches verwerkt. Dit alles met het oog op diepgaand (taal)leren in alle vakken. Eigenaarschap, samenwerkend leren, interactieve en coöperatieve werkvormen en veel afwisseling voorkomen dat onze leerlingen wegzakken in hun stoel en er de brui

aan geven. Op die manier komen we tegemoet aan hun manier van leren en sterken we hen in hun 21ste-eeuwse vaardigheden. Je vindt de waaier via www.katholiekonderwijs.vlaanderen.

Referenties

- Berben, M. & M. Hauben (2014-2015). *Opleiding Taalbeleidsexpert*. Leuven: CTO/KULeuven.
- Bogaert, N. & K. Van den Branden (2011). *Handboek taalbeleid secundair onderwijs*. Leuven: Acco.
- Hajer, M. & T. Meestringa (2015). *Handboek taalgericht vakonderwijs*. Bussum: uitgeverij Coutinho.
- Trendwolves (2017). “Lecture: the power of Gen Z”. Online raadpleegbaar op: <https://trendwolves.com/blog/lecture-the-power-of-gen-z>.